КУШНІР О. П.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРУКТУРНО-ГРАМАНИЧНІ МОДЕЛІ ІСПАНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЇВ І ПРИКАЗОК

Розглянуто моделі граматичної організації прислів'їв із різною та одноковою комбінаціями часових форм дієслів у двох піввіршах, розділених цезурою. Проілюстровано схему поділу структурних моделей за сполучниками та словами-зв'язками, що стоять на початку строфи.
Ключові слова: граматика, структурна модель, дієслово, цезура, часова форма, безособова форма дієслова.

Рассмотрены модели грамматической организации пословиц с разной и одинаковой комбинациями временных форм глаголов в двух полустишиях разделенных цезурой. Проиллюстрирована схема деления структурных моделей по союзам и словам-связкам, стоящим в начале строфы.
Ключевые слова: грамматика, структурная модель, глагол, цезура, временная форма, безличная форма глагола.

The model of provebs grammatical organization with different and similar combinations of tense forms of the verbs in the two hemistich separated by censure is reviewed in the article. The separation scheme of structural models for conjunctions and word-links that are situated at the beginning of the strophe is illustrated.
Key words: grammar, structural model, verb, censure, tense forme, impersonal form of the verb.

Фольклор слугує джерелом пізнання живої сутності національних традицій, предвічних духовних та моральних цінностей народу, дає змогу збагнути етнічні особливості сприйняття, мислення, спілкування.

Пареміологічні одиниці мають, у цьому розумінні, велику пізнавальну цінність, адже є осередком усталених форм розумової діяльності етносу.

Унікальність логіко-семіотичної, структурної та образної організації прислів'їв і приказок виділяє їх з-поміж інших жанрів фольклору і робить невичерпним джерелом дослідження для багатьох наук [1:14].

Предметом та **метою дослідження** стали граматико-структурні елементи іспанських пареміологічних одиниць та їх схематичний поділ за сполучниками та словами-зв'язками.

За своєю структурою прислів'я і приказки – це малі форми, які складаються із однієї строфи, смислове навантаження якої містить

© *Кушнір О. П.*

повчання, пораду, всезагальну норму або істину. Беручи це до уваги, безособова форма дієслова у прислів'ях є цілком закономірною та оправданою, адже містить узагальнену народну мудрість, досвід нагромаджений поколіннями.

В іспанській мові безособовість виражається 2-ою особою однини (tú): *Cría cuernos y te sacarán los ojos*; 3-ою особ. одн. (él / ella / Usted): *Con un lobo no se mata otro*; та, 3-ою особ. множ. (ellos / ellas / Ustedes): *Pacen potros como los otros*. Узагальненість також досягається вживанням інфінітиву (*Hurtar gallina y pregonar rodilla*), партиципу (*Jaula hecha, pájaro muerto*) та герундія (*Burla burlando, vase el lobo al sano*).

Найуживанішими часовими формами іспанських прислів'їв і приказок є Presente de Indicativo (*Con animal de pico, nadie se hace rico*), Imperativo Afirmativo (*Dame pan y llámame can*), Imperativo Negativo (*Quien tiene abeja, y oveja, y molino que trebeja, no te pongas con él a la conseja*), Futuro Simple (*No morirá Curro de cornada de burro*), Presente de Subjuntivo (*Yo estoy como perro con vejiga; que nunca falta un gil que me persiga*), також зустрічаємо узус Pretérito Indefinido (*En Santa María de la Calzada, cantó la gallina después de asada*), Pretérito Imperfecto de Subjuntivo (*Si Castilla fuera vaca, Rioja fuera la riñonada*) тощо.

Аналізуючи прислів'я із двома дієслівними формами (до цезури і після неї), можемо говорити про існування наступних комбінацій:

1. Presente de Indicativo // Presente de Indicativo
   Loca *es* la oveja que al lobo se *confiesa*
   Yo *mando* a mi gato y mi gato *manda* a su rabo
   Quien cabras *cría va* al juicio cada día
2. Imperativo // Presente de Indicativo
   Duerme, Juan, y *yace*, que tu asno *pace*
   Vengan ratas, que aquí *está* quien las *mata*
   Mata el puerco, en enero, si *quieres* conservarlo bueno
3. Presente de Indicativo // Imperativo
   Quien *tiene* abeja, y oveja, y molino que *trebeja*, *no te pongas* con él a la conseja
   Aldeana *es* la gallina, y *cómela* el de Sevilla

4. Presente de Indicativo // Presente de Subjuntivo
   No *es* mucho que a quien te *da* la gallina entera, tú *des* una pierna de ella
   Lo que se *han* de comer los gusanos, que lo *disfruten* los cristianos
5. Presente de Subjuntivo // Presente de Indicativo
   Las donas y las palomas, aunque *salgan* con gemidos, *tornan* a sus nidos
   Aunque la mona *se vista* de seda, mona *se queda*
   Aunque la garza *vuela* muy alta, el halcón la *mata*
6. Imperativo // Imperativo
   Dame pan y *llámame* can
   Matad vacas y carneros; *dadme* un cornado de bofes
   Juega con el macaco, pero *no le tires* de la cola
7. Imperativo // Futuro Simple
   Haceos de miel, y os *comerán* las moscas
   Cría cuervos y te *sacarán* los ojos
8. Imperativo // Presente de Subjuntivo
   Guárdate de hombre que no *hable* y de perro que no *ladre*
9. Presente de Subjuntivo // Presente de Subjuntivo
   Quien *quiera* saber lo que vale un potro, que *venda* el suyo y *compre* otro
   Mujer, hasta que *para*; y la burra, hasta que *caiga*
10. Presente de Subjuntivo // infinitivo
    A quien no *sirva* para gallo, *capallo* (capallo = caparlo) [2:29]
11. Imperfecto de Subjuntivo // Imperfecto de Subjuntivo
    Otro gallo le *cantara*, si buen consejo *tomara*
12. Imperfecto de Subjuntivo // infinitivo
    Qué más *quisiera* el gato, que *lamer* el plato
13. Pretérito Indefinido // Pretérito Indefinido
    Cayó el búho entre las grajas, e *hiciéronle* migajas (hiciéronle = le hicieron) [2:104]
    Si buena cochillada me *dio*, buena pedrada *di* a su perro
    Habló el buey y *dijo* ¡mu!
    Acogí al ratón en mi agujero, y *volvióseme* heredero (volvióseme = se me volvió) [2:37]

14. Pretérito Indefinido // Imperativo
    Dijo el escarabajo a sus hijos: "¡*Venid* acá, mis flores!"
15. Pretérito Indefinido // Pretérito Imperfecto
    Así *dijo* la zorra a las uvas: que no *estaban* maduras

Як бачимо, спектр комбінацій є досить широким, хоча відзначаємо валовий відсоток у вживанні теперішнього часу (5 моделей із 15) та наказового способу (6 моделей із 15).

Особливими конструкціями є:

1. Infinitivo // infinitivo
   Hurtar el puerco y *dar* los pies por Dios
   Hurtar gallina y *pregonar* rodilla
2. Participio // participio
   Alazán *tostado*, antes *muerto* que *cansado*
   Jaula *abierta*, pájaro *muerto*
3. Gerundio // gerundio
   Potro, *cayendo*; el mozo, *perdiendo* [3], оскільки використовують, до і після цезури, дієслова у невідмінюваній формі (інфінітив, партицип і герундій).

Окрім моделей з граматичним компонентом розрізняємо структурні моделі із чітко вираженою подібністю між собою, яка спостерігається завдяки наявним сполучникам та словам-зв'язкам, що стоять на початку строфи. А саме: cuando / en / al / quien / cada / más / no (ni) / por / si тощо.

Модельні структури іспанських прислів'їв із анімалістичним компонентом:

1. *А + іменник (+ прикметник) // іменник (+ прикметник)*

У комбінаціях цього типу знаходимо наступні граматичні елементи:

– без дієслівних форм:
  A buey viejo, cencerro nuevo
  A buerro muerto, cebada al rabo
  A falta de reja, culo de oveja
– із використанням наказових форм (стверджувальної та заперечної) у другій половині строфи (після цезури):

A caballo regalado, *no le mires* el diente (imperativo negativo)
A galgo viejo, *echadle* liebre, no conejo (imperativo afirmativo)
A la res vieja, *alíviale* la reja (imperativo afirmativo)

– із вживанням, після цезури, теперішнього часу:

A cada pajarillo le *gusta* su nidillo
A cada puerco le *llega* su San Martín

2. *A quien + дієслово // дієслово*, де a quien виступає безособовим зворотом:

A quien Dios quiere bien, la perra le pare lechones
A quien no mata puerco, no le dan morcilla
A quien no sirva para gallo, capallo (*capallo*: форма утворена від дієслова *capar + lo*, де *–r* переходить у *–l* для функціонування рими) [2:29]

3. *A + іменник + y + a + іменник // іменник (+ прикметник)*

Al avariento y al puerco, después de muertos
Al novio y al cochino, una vez el camino
A la mujer y a la cabra, soga larga

Граматичною особливістю цього типу прислів'їв є відсутність дієслова у першій половині строфи, і застосування вербальної форми після цезури, яка виражена:

– інфінітивом:

Al amigo y al caballo, no apretallo = Al hombre y al caballo, no apretallo (*apretallo* вживається для утворення рими *caballo* → *apretallo* заміною літери *–r* неозначеної форми (apretar) на *–l*) [2:44]
Al conejo y al villano, despedazarle a mano

– наказовим способом:

Al fraile y al cochino, no les enseñes el camino (imperativo negativo)

– теперішнім часом дійсного способу:

A la mujer y a la mula, por el pico les entra la hermosura

4. *Más + дієслово + іменник // que + іменник*

Más come la usura que la oruga
Más vale burro vivo que sabio muerto
Más vale pájaro en mano que ciento volando

5. *Aunque + іменник + дієслово // іменник + дієслово*

Aunque la garza vuela muy alta, el halcón la mata

Aunque la mona se vista de seda, mona se queda, або

Aunque + дієслово + іменник // дієслово / іменник + іменник / дієслово

Aunque manso tu sabueso, no le muerdas en el befo

Aunque muda el pelo la raposa, su natural no despoja

6. Модель *Quien + дієслово (+ іменник) // дієслово* відтворює безособову форму, виражену 3-ою особою однини (él / ella) для всіх дієслів:

Quien tiene cabras, tiene cuernos

Quien trasnocha y madruga, cabalga en buena mula

Quien pesca un pez, pescador es, або

Quien + іменник + дієслово // (іменник +) дієслово

Quien cabras cría, va a juicio cada día

Quien con lobos anda, al año aúlla

Quien bueyes ha perdido, concerros se le antojan

7. *Cuando + іменник + дієслово // іменник / дієслово + дієслово / іменник*

Cuando el gato no está, los ratones bailan

Cuando el mirlo canta, si llueve, señal de agua

Cuando el mochuelo pía, ya es de día

Cuando la zorra predica, no están los pollos seguros

Cuando marzo vuelve el rabo, no queda oveja con pelleja ni pastor deszamarrado

8. *En + місце знаходження / пора року // іменник / дієслово + дієслово / іменник*

En Castilla, el caballo lleva la silla

En los nidos de antaño, no hay pájaros hogaño

En octubre, toma los bueyes y cubre

En tiempo nevado, un ajo vale lo que un caballo

En tierra ajena, la vaca al buey cornea

9. *Por + іменник // дієслово / іменник + іменник / дієслово*

Por la boca muere el pez

Por miedo de gorriones no se dejan de sembrar cañamones

Por San Pablo y por San Pedro, la lagartija sale de su agujero

10. У прислів'ях, утворених за схемою *Ni + ... // ni + ...* , дієслово опущене (Ni burra mohína, ni mujer supina), особливо це стосується другої половини строфи (після цезури):

Ni un dedo hace mano, ni una golondrina verano

11. Основною характеристикою прислів'їв, які розпочинаються заперечною часткою *no,* є вживання після неї дієслова, що зумовлено граматичною нормою іспанської мови. Також, валова частка цієї модельної схеми містить у собі ступінь порівняння:

    No es tan fiero el león como lo pintan (tan + прикметник + como)

    No hay más chinches que la manta llena (más + іменник + que)

    No hay mejor perro que sombra de mesonero (mejor + іменник + que)

    No hay peor burla que con el asno (peor + іменник + que)

    No puede ser el cuervo más negro que sus alas (más + прикметник + que)

12. Однією із найпоширеніших моделей є прислів'я із модальною часткою *si*:

    Si en enero canta el grillo, en agosto poco triguillo (для досягнення рими від іменника trigo утворена зменшувальна форма triguillo (grillo → triguillo) [2:442]

    Si la víbora te pica, no hay remedio en la botica

Підсумковуючи, можемо зауважити, що аналіз є невичерпним, адже існує великий відсоток паремій, що лише частково або взагалі не підпорядковуються жодній структурній моделі. Однак, узагальнюючи вивчений матеріал, слід відзначити прерогативу узусу теперішнього часу, наказового способу та інфінітива серед граматичних форм дієслова. У модельно-структурних комбінаціях переважають ті, які беруть за основу використання іменника.

Перспектива подальших досліджень полягає у поглибленому та детальному аналізі особливостей утворення специфічних граматичних форм в іспанських пареміологічних одиницях, спрямованих на досягнення рими.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Коцюба З. Г.* Рефлексія побутової свідомості в різномовному провербіальному просторі (від універсального до національного) : [монографія] / З. Г. Коцюба. – Львів : ДП Видав. дім "Укрпол", 2010. – 472 с. 2. *Junceda L.* Diccionario de refranes / Luis Junceda. – Madrid : Espasa, S.A., 1998. – 598 p. 3. *Refranes* y Frases Célebres (recopilación de los refranes más conocidos). – Madrid : Universa, 2004. – 152 p.

© *Кушнір О. П.*